

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Julii Capitolini Clodius Albinus, Ad Constantinum Aug.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51177)

JULII CAPITOLINI
 CLODIUS ALBINUS,
 A D
 CONSTANTINUM AUG.

UNO eodemque tempore post Pertinacem, qui auctore Albino interemptus est, Julianus a senatu Romæ, Septimius Severus ab exercitu in Illyrico, Pescennius Niger in Oriente, Clodius Albinus in Gallia imperatores appellati sunt. Et Clodium quidem Herodianus dicit Severi Cæsarem fuisse. sed quum alter alterum indignaretur imperare, nec Galli ferre possent aut Germaniani exercitus (quod & ipsi suum specialem principem haberent) undique cuncta turbata

CASAUBONUS.

[JULII CAPITOLINI.] Ita & libri scripti: quorum nisi auctoritas obstarat, vix putem ab alio scriptam hanc vitam, quam ab eo qui superiorem Pescennii.

Et Clodium quidem Herodianus dicit Severi Cæsarem fuisse. Scrib. Clodium. respicit illa Herodiani de Severo & Albino: Καίσαρα δὲ αὐτὸν Ἰουλιανόν, Φλάβιος αὐτὸς τὸν ἐκπέδου, τῆ δὲ ἐξουσίας κρινόμενος. neque Dio aliter.

Undique cuncta turbata sunt. Dio in eadem re, συσκευασμένης ἀπὸ τῶν οὐκ οὐκ.

SALMASIUS.

[JULII CAPITOLINI.] Non mecum sentit, qui ab alio scriptam putat hanc vitam, quam ab Spartiano, qui & author fuit præcedentis Pescennii vitæ. quod & confirmant excerpta Spartiani Bibliothecæ Palatinæ, & nos in sequentibus confirmabimus.

Uno eodemque tempore. Uno eodem-

que pro tempore. ita Palatinus liber, & excerpta Spartiani. puro scribendum: uno eodemque prope tempore. & recte, uno eodemque prope tempore: non enim ita uno eodemque, ut non intercesserit vel aliquantulum intervalli inter horum trium Severi, Nigri, & Albini imperatorias appellationes.

Et Clodium quidem Herodianus dicit. Perperam & mendose scriptum in libro Palatino & veteri editione: Et Clodium quidem Herodianus dicit Severum Cæsarem fuisse. quod inter illius alias optimi codicis navos numeramus.

Aut Germaniani exercitus. Legendum Germaniciani, ut Urbaniciani & Daciciani: aut Germani, ut habet vetus editio Mediolanensis. sic Germani exercitus supra: & Germanum bellum pro Germanicum, & Germanus infra pro Germanicus, ex veteri codice notabimus.

GRUTERUS.

Uno eodemque tempore. Pall. uterque, pro tempore, emendatumque in secundo, prope tempore: quod placet.

Adin.

bata sunt. Fuit autem CLODIUS ALBINUS familia nobili. ¹Adrumetinus tamen ex Africa. Quare foretem illam qua Severum laudatum in Pescennii vita diximus, ad se trahebat, ²nolens intelligi, *Pessimus Albus*, quod eodem versu continebatur, quo & Severi laus, & approbatio Nigri Pescennii. Sed priusquam vel de vita ejus ³vel de morte differam, etiam ²hoc dicendum est quod eum nobilem fecit. Nam ad hunc eundem quondam Commodus, ⁴quum successorem Albino daret, literas dederat, ⁵quibus jusserat ut Cæsar esset. Exemplum indidi. *Imperator Commodus Clodio Albino.* ⁶*Alias ad te publice* ⁷*de successore*

SALMASIUS.

¹ *Adrumetinus tamen ex Africa.]* Hadrumentinus. vetus editio.

² *Nolens intelligi pessimus Albus.]* Lege: *albus*. vetus editio heic excusum habuit, *pessimus Albinus*. perperam: versum enim illum intelligit, qui in vita Pescennii productus est:

Optimus est fuscus, bonus Afer, pessimus albus.

⁴ *Quem successorem Albino daret.]* Quum successorem eum Albino daret: Palatinus.

⁵ *Quibus jusserat ut Cæsar esset.]* Brevis diceret Aurelius Victor: quibus jusserat Cæsarem. sic enim ille loqui solitus: Cæsarem jubere, & imperatorem jubere. pro, jubere ut Cæsar sit aliquis vel imperator. in Hadriano: quo mire oblectatus adoptatum legibus Cæsarem jubet, statimque ab eo senatus cui ludibrio fuerat magnam partem necari. sic & alibi apud eundem, imperatorem jubere.

CASAUBONUS.

² *Nolens intelligi, pessimus albus.]* Non solum sortis ejusdem meminit, cujus in Pescennio fecit mentionem: de qua tamen nihil Dio, neque Herodianus: sed etiam versionem eandem Græci versus afferunt, quam & li-

bri superioris auctor usurparit: nam ibi Grætus versus ita venit:

Optimus est fuscus, bonus Afer, pessimus Albus.

GRUTERUS.

³ *Vel de morte differam.]* Pall. *ambo, differo.* non male.

⁷ *De successore atque honore tuo.]* Uterque Pall. *successione, probo.*

SALMASIUS.

⁶ *Alias ad te publice de successore atque honore tuo misi.]* Quando militi Commodus Albino de successore suo, & de honore? atqui unis eisdemque litteris & Albino successorem dedit Commodus & de ejus honore tractavit. quæ istæ sunt, quæ hic protulit Spartianus? illis enim ipsis litteris, quibus successorem illi dabat, & Cæsarem eum designabat Commodus. non alias igitur id factum à Commodus aut aliis litteris quam istis quæ hoc loco exhibentur. legendum auctore codice Palatino: *alias ad te publice de successore atque honore tuo misissem, sed hanc familiaris & domesticam omnem ut oides manu mea scriptam epistolam dirigo.* Excusat Commodus ad Albinum quod non publicas sed domesticas litteras misit, quibus & successorem illi daret, &

atque honore tuo misi, sed hanc familiarem & domesticam, omnem (ut vides) ¹ manu mea scriptam epistolam dirigo, qua tibi do facultatem, ² ut, si necessitas fuerit, ³ ad milites prodeas, & tibi Casareum nomen assumes. Audio enim & Septimium Severum ⁴ & ⁵ Nonium Murcum male de me apud milites loqui, ⁶ ut sibi parent stationis angusta procurationem. Habebis praterea quum id feceris, dandi stipendii usque ad tres aureos liberam potestatem: ⁷ quin & super hoc ad Procuratores meos literas misi, quas ipse signatas excipies signo Amazonia: & quum opus fuerit, rationalibus dabis, ne te non audiant quum de e-

rario

GRVTERVS.

¹ Manu mea scriptam epistolam dirigo.] Palatinus non agnoscit duas voces postremas, & possunt abesse.

² Ut si necessitas fuerit, ad milites prodeas, & tibi Casareum nomen assumes.] Diximus multa de hac arte aulica ad Taciti librum vi. Annalium cap. 23. f.

⁵ Nonium Murcum.] Sic quoque Pal. noster. inepte prius cusi, Marcum.

⁶ Ut sibi parent stationis angustae procurationem.] Vulgati prius, tibi; sed contradicentibus codd. Regio ac Palatino.

⁷ Quin & super hoc.] Biga Palatinorum; quia & non male.

CASAUBONUS.

³ Ad milites prodeas.] Hoc quantum habeat diximus ad Verum Augustum.

⁵ Nonium Marcum.] Ita regius; alii Murcum.

⁶ Ut tibi parent stationis angustae procurationem.] Scribendum, sibi. atque ita etiam regius.

SALMASIUS.

⁴ Et Nonium Marcum.] Et Nonium Marcum. ita Palatinus & vetus editio. Regius, Marcum. sed ejus fidem sublestitam suspectamque habeo.

R. FACI...

vario volueris imperare. Sane ut tibi insigne aliquod imperialis majestatis accedat, habebis utendi coccinei palli facultatem me presente, & ad me, & quum mecum fueris, habiturus & purpuram, sed sine auro: quia ita est proavus meus Verus, qui puer vita functus est, ab Adriano

GRUTERUS.

1 *Facultatem me presente, & ad me, & quum mecum fueris.* Inhaeret istis verbis aliquid battologiae, quod tamen non secerno. nihil variat Palatinus integer nisi quod scripserit, *presentem*. excerpta habent à manu emendatrice: *me presente, & absque me.* non inepte quidem, sed nondum satisfacit.

SALMASIUS.

2 *Quia ita est proavus meus Verus.* Querunt quis iste Commodi proavus? quaestione digna res non erat. Nam certum est de eo debere accipi qui Caesar Hadriani fuit ac tantum Caesar, quominus enim ad imperatoris fastigium perveniret, mors qua praeventus est, ipsum prohibuit. At Verus ille Caesar quomodo proavus Commodi? Non admodum haec difficilis quaestio: nec propterea mutandum *proavus* in *propatruus*. quod faciendum putarunt eruditissimi viri. sic igitur accipiendum, atque ita accepit Commodus, quasi Verus ille imperasset qui tantum Caesar fuerit, sed licet in Caesaris tantum dignitate manserit, non minus tamen Hadriani filius fuit, per adoptionem scilicet. ita erit Hadrianus Commodi atavus, Verus ejusdem proavus, Antoninus Pius avus & Marcus Antoninus pater. Nam Verus qui adoptatus est ab Hadriano ante Antoninum Pium, is quasi patris Pii vicem sustinebat, non secus atque idem Pius pater Marci philosophi, atque idem Marcus alterius Veri imperatoris pater dictus est, qui tamen Verus & ex aequo imperavit cum Marco, & simul cum eodem ab Antonino Pio adoptatus. Non mi-

rum igitur debet esse si Commodus proavum suum vocet Hadriani filium, cum Hadrianus ipsi atavus fuerit. Verus ergo proavus. quod quum verum sit, illud aequè verum est, hoc loco nihil esse mutandum.

CASAUBONUS.

3 *Proavus meus Verus, qui puer vita functus est.* Quis iste Commodi proavus? Si proptè loqui volumus, non alium Commodus proavum habuit, quam Annium Verum, Marcium avum, iterum Cos. & praefectum Urbis, ut auctor est Capitolinus. atfirmus viros doctissimos de illo haec accepisse. quod tamen videretur nobis non posse. nam certum est eum de quo sentit Commodus, Hadriani Caesarem fuisse. Quare Annium Verum necessario intelligendum non ambigimus. sed cur hunc Commodus proavum suum appellet, difficilis quaestio. nam sive naturæ, sive adoptionis jura spectes, falsum hoc an adeo fuit ille infans stemmatis sui incuriosus, ut Pium avum suum putaret ab Aelio Vero, non ab Hadriano adoptatum? Scimus quidem non ita factum: sed potuit hic error in illius furiosi mentem cadere. An id potius dicemus: quod & vix dubitamus esse verum? non Commodum hic peccasse, sed librarium; qui *proavus* perperam scripserit, cum invenisset *propatruus*. omnino sic est: neque aliter legi potest. Illud non potest ratione ulla excusari, quod Verum Caesarem puerum vita functum ait: nam unde pueri liberi Praeterea qui bis Cos. fuerit, provinciam administravit, resque in ea feliciter gesserit, quomodo puer dici hic potest?

driano qui eum adoptavit, accepit. ¹ His literis acceptis ³
² omnino id quod jubebat facere noluit, ³ timens odio-
 sum Commodum propter mores suos, quibus Remp.
 perdiderat & se dedecoraverat, quodocunque ferien-
 dum, ne ipse pariter occideretur. Extat denique illius
 concio, quæ quum accepit imperium, ⁴ & quidem Se-
 veri

potest? Viri doctissimi censebant leg-
 endum, qui imper v. f. e. de Annio e-
 nim Vero accipiebant: de cujus mor-
 te nihil à veteribus memoriæ prodig-
 iam. sed cum, ut jam diximus, de
 Vero Casare necessario Commodi
 verba sint intelligenda, mutandum
 nihil censemus: & puerum *παῖς* ut
παῖς *ἡλικίας* dictum arbitra-
 mur eum qui non *παῖς*, verum *βέ-
 πτης*, & adolescens adhuc esset.

¹ His literis acceptis, omnino id quod
 jubebat facere noluit.] Hæc regia lectio
 & Puteani utriusque, nam alii ha-
 bent, H. l. a. à Nonio: præcedit qui-
 dem Nonii mentio: sed de eo accipi
 verba hæc non possunt. sequor re-
 gium: nisi quod jubebatur malim,
 quam jubebat. non dubium est, cum
 has literas Albinus accepisset, quin
 fuerint multi qui illum impellerent,
 ut Casaris nonien sibi delatum attri-
 peret: at ille omnino noluit, id est, ad-
 duci eò nulla ratione potuit.

⁴ Et quidem Severi, ut quidam, vo-
 luntate firmatum.] Tollenda sunt illa,
 ut quidam: quod vidit acurè Jacobus
 Lectius. cum fassent temere repeti-
 ta voculæ præcedentes, & quidem,
 postea emendarunt ut quidam. sed
 nullum esse huic dubitationi locum
 ex ipsis quæ subjiciuntur Juliani ver-
 bis constat planissimè.

SALMASIUS.

¹ His literis acceptis omnino id quod
 jubebat facere noluit.] Mira constantia
 librorum nostrorum in asserenda illa
 lectione quam pridem authoribus,
 ut ajunt, suis libris exploserant eru-
 ditissimi viri: his literis acceptis à
 Nonio id quod jubebat facere noluit, ita

& ver. editio princeps. nihil tamen
 nunc succurrit quod melius esse pu-
 tem vulgata lectione. fortasse scri-
 bendum, his literis à Commodò acceptis,
 id quod jubebat facere noluit. nec com-
 minisci possum aliud mea quidem
 sententia verius, aut saltè verissi-
 milius.

³ Timens odiosum Commodum.] Ge-
 nus loquendi valde mirum. timens o-
 diosum Commodum propter mores suos ali-
 quando occidendum ne & ipse occideretur.
 cum debuisset dicere; timens ne si
 aliquando occideretur Commodus,
 qui omnibus odiosus erat propter
 mores suos, & ipse cum illo occide-
 retur. nescio quid heic turbat prima
 editio quæ verbum *timens*, bis heic
 inculcat hoc modo: *timens odiosum
 Commodum propter mores suos, quibus
 remp. perdiderat & se dedecoraverat.
 quandoque ferendum eum timens, ne ipse
 pariter occideretur.* fortasse commode
 posset huic loco consuli sic legendo:
*videns odiosum Commodum propter mores
 suos quibus rempublicam perdiderat & se
 dedecoraverat, quandoque ferendum, &
 timens ne ipse pariter occideretur.* alias
 sufficiat verbum *timens* semel posi-
 tum.

GRUTERUS.

² Omnino id quod jubebat facere no-
 luit.] Palatinus adsertor venit vul-
 gatis, in quibus, à Nonio id quod, &c.

⁴ Et quidem Severi, (ut quidam) vo-
 luntate firmatum.] Sic manuscr. Pala-
 tinus. & potest sanè illud ut quidam,
 innuere quosdam historicos ita pro-
 didisse. placet tamen magis ut tolla-
 tur, cum amicissimo Lectio.

SALMASIUS.

⁴ Et quidem Severi, ut quidam, vo-
 luntate

veri (ut quidam) voluntate firmatum, hujus rei memoriam facit. cujus hoc exemplum est. *Invitum me, commilitones, ductum ad imperium¹ etiam illud probat quod Commodum donantem me² Casariano nomine, contempsi: sed & vestra voluntati & Severi Augusti prendendum est: quia credo sub homine optimo & viro forti posse bene Remp. regi.* Nec negari potest, quod etiam Marius Maximus dicit, hunc animum Severo primum fuisse, ut siquid ei contingeret, Pescennium Nigrum, & Clodium Albinum sibi substitueret.³ Sed postea & filiis jam majusculis studentem⁴ & Albini amori invidentem,

[*luntate firmatum.*] Illud, ut quidam, delendum censent eruditissimi viri. ego potius censeo legendum, & quidem Severi, ut quidam volunt, voluntate firmatum. nec erat enim omnium aucthorum hæc constans opinio, imperio Albini Severum consensisse: sed quorundam duntaxat, & inter eos Herodianus, qui Albinum Severi Cæsarem fuisse scripsit. aliter tamen hunc locum ponit vetus editio: *accepit imperium, & quidem Severi, ut quidam volunt, arte firmatum.* quod si sequimur, ars hæc fuerit Severi qua simulaverit imperio Albini se consentire tantisper dum expediret bella ex aliis partibus ingruentia, ne ad alias difficultates & hanc adderet, hostem nempe Albinum, cujus imperium simulate non vere firmavit, ut res postea ostendit. sed voluntate ut melius veriusque probamus & sequimur.

¹ *Etiã illud probat.*] Scribe: *etiam illud probat, quod Commodum donantem me Casariano nomine contempsi.*

² *Casariano nomine.*] Vetus editio cum Palatino, *Cæsareano nomine.* sic alibi, *Cæsareanum imperium.* supra, in epistola Commodi, ad milites prodeas, & *Cæsareanum nomen assumas.* vulgo, *Cæsarium* ibi scribitur: sed libri veteres, ut posuimus. Græci *Καρογεγευός* scribunt, quod est *Cæsarea-*

nus, ut Cyclopeus, Κοκκυθός, & similia. ita paulo post: *Cæsaria familia* in libris, non *Cæsarianæ.* utrumque tamen dicebatur, *Cæsareum & Casarianum.* Servius: *est factum est iudice Euphonia dici Cæsaria vel Cerialia: Typhoea, vel Typhonia. Cæsareanus vel Casarianus.* frequentius tamen, immo fere semper in his libris *Cæsareanum* scriptum reperi. quod autem Commodus privatis tantum domesticisque litteris, non publicis imperium *Cæsarianum* Albino detulerat, hinc opinor *Commodianum imperium* à Spartiano dictum supra in vita Severi de Albino: eodem tempore etiam de Clodio Albino sibi substituedo cogitavit, cui *Cæsarianum* decretauit, aut *Commodianum* videbatur imperium.

³ *Sed postea & filiis jam majusculis studentem.*] Hanc periodon ita concipiunt vetus editio & liber scriptus Palatinus: *sed postea filiis jam majusculis studentibus & Albini amori invidentem sententiam mutasse, atque illorum utranque bello oppressisse precibus uxoris adductus, in qua lectione subaudiendum est, fertur aut dicitur. nec in consuetum aut inusitatum auctoribus sic loqui.*

CASAUBONUS.

⁴ *Et Albinus amori invidentem.*] *Albini amori, hoc est, amori senatocum in Albinum: sive Albino circa quem*

dentem, sententiam mutasse, atque illos utrosque bello oppressisse, 'maximè precibus uxoris adductum. Denique Severus eum cos. designavit: quod utique nisi de optimo viro non fecisset, homo in legendis magistratibus diligens. Sed ut ad eum redeam, ² fuit ⁴ (ut dixi) Albinus Adrumento oriundus, sed nobilis apud suos, & originem à Romanis familiis trahens, Posthumiorum scilicet & Albinorum Cejoniorum. Quæ familia hodie quoque, Constantine maxime, nobilissima est, & per te aucta & augenda, quæ per Galienum & Gordianos plurimum crevit. Hic tamen natus lare modico, patrimonio pertenui, parentibus sanctis, ³ patre Cejonio Posthumio, matre Aurelia Messalina, primus suis parentibus fuit: quum exceptus utero, quod ⁴ contra consuetudinem puerorum qui nascuntur, & solent rubere, esset candidissimus, *Albinus* est dictus. Quod verum esse, patris epistola ad Ælium Bassianum tunc proconsulem Africæ data designat, affinem (quantum videtur) eorum ipsorum. Epistola Cejonii Posthumii ad Ælium Bassianum. *Filius mihi natus est VII. Cal. Decemb. ita candidus statim*
toto

major erat senatus voluntas, ut ipse auctor infra se explicans loquitur. vide & sub libri finem.

GRUTERUS.

¹ Maxime precibus uxoris adductum.] Quantum tribuant blanditiis illis uxorum nocturnis Principes, ostendimus non parce ad lib. 1. Annalium Taciti, cap. 3. m.

SALMASTIUS.

² Fuit Albinus Adrumento oriundus.] Princeps editio; Hadrumetinus oriundus. scribe ex Palatino: Hadrumetinus oriundo, hoc est, origine Hadrumetinus. ita alibi loquitur: Gallus oriundo, pro, origine Gallus, ut suo loco dicemus.

³ Patre Cejonio Posthumio.] Cejonio Postumo, Palatinus.

CASAUBONUS.

⁴ Contra consuetudinem puerorum qui nascuntur & solent rubere.] Διὰ τὸ αἰὲν αἰνεῖται τὸ βρέφους ἀποβεβληθῆς, inquit Artemidorus, capite xv. libri primi. Juvenalis,

— modo primos incipientem

Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.

ideo orti infantes, inquit Hieronymus lib. iv. in Ezechielem, ad eluendum sanguinem lavantur aqua. atque hos propterea Jurisconsulti sanguinolentos nominant: extatque in Codice Titulus De iis qui sanguinolentos acceperint: quod Constantinus imperator dixit, à sanguine comparare, lege prima ejus tituli in Cod. Theod.

X x

1 Lin.

toto corpore ut ¹ linteamen quo exceptus est, vinceret. Quare susceptum eum Albinorum familia, qua mihi tecum communis est, dedi, Albini nomine imposito. Fac ut
5 remp. & te & nos, ut facis, diligas. Hic ergo omnem pueritiam in Africa transegit, eruditus literis Græcis ac Latinis mediocriter, ² quod esset animi jam militaris & superbi. Fertur in scholis sæpissimè cantasse inter puerulos,

*Arma amens capio, nec sat rationis in armis,
repetens, Arma amens capio.*

Huic multa imperii signa, quum esset natus, facta dicuntur. ³ Nam & bos albus ⁴ purpureis ad plenum colorem cornibus natus est, ⁵ quod mirandum fuit: quæ
tamen

¹ Linteamen quo exceptus est.] Hieronymus in caput xvi. Ezechielis: Tænera infantium corpora pannis involvuntur, duplicem ob causam: ut & sale sicceatur corpus, quod pannis ne defluat servetur & stringitur: & membra tenuissima ne facile depraventur. unde & corpora Barbarorum Romanis corporibus rectiora sunt: usque ad secundum enim & tertium annum semper pannis involvuntur.

⁴ Purpureis ad plenum colorem cornibus.] Poterat omitti vox colorem. in regio est, colore. quod & ferri potest.

SALMASIUS.

² Quod esset animi jam militaris ac superbi.] Idem liber: jam inter militaris ac superbi. scribendum: quod esset animi jam inde militaris & superbi. jam inde, hoc est etiam à pueritia. nec otiosum est illud inde. superbia autem propria militis. unde militaris animus & superbus pro eodem dicitur. Julius Capitolinus in Opilio Mactino: fuit igitur superbus & sanguinarius, & volens militariter imperare.

³ Nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus est.] Posset etiam scribi: nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus est.

hoc est, bos albus natus est cornibus colore ad plenum purpureis. sed, ad plenum colorem retineo. plenus enim color est qui & saturus dicitur. purpurea igitur cornua ad plenum colorem sunt, purpuræ acutissima & verissima & intensi luminis. hunc Græci γαυρόν colorem dicunt, qui & plenus vel saturus Latine vocatur.

⁵ Quod mirandum fuit.] Adit vetus editio: quod mirandum fuit cum cornibus. quod tamen non agnoscent libri calamo exarati. & sane videtur lectoris alicujus esse additamentum, qui ad oram libri sui ex adverso verborum istorum, quod mirandum fuit, adposuerat cum cornibus: nimirum intelligi volens illud mirandum non tam in colore cornuum quam in ipsius cornibus videri debere. mirandum enim revera est, bovem nasci cum cornibus. atqui non solum cornua omen imperii fecerunt Albino, sed purpurea cornua.

GRUTERUS.

² Quod esset animi jam militaris & superbi.] Uterque Pall. animi jam inter militaris & superbi. forte, jam inde militaris & superbi. excerpta emendata habent, inter militaris.

tamen cornua in templo Apollinis Cumani ab eodem posita jam tribuno diu fuisse dicuntur : quod , quum ille sortem de fato suo tolleret , his versibus eidem dicitur esse responsum .

*Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Sistet eques : sternet Pænos Gallumque rebellem.*

Et in Gallia quidem eum multas gentes domuisse constat . Ipse autem suspicabatur de Severo sibi prædictum , *Sternet Pænos* , quod Septimius Afer esset . Fuit & aliud signum futuri imperii . Nam quum Cæsariana familia hoc speciale habuerit ¹ ut parvuli domus ejus in testudineis alveis lavarentur , nato infantulo testudo ingens patri ejus munere piscatoris allata est : quod ille homo literatus omen accipiens , & testudinem libenter accepit & eam curari jussit , atque infantulo ad excaudationes pueriles dicari , nobilitandum etiam hinc sperans . Quum rarum esset aquilas in his locis videri in quibus natus est Albinus ; ² septima ejus diei hora

SALMASIUS .

¹ *Ut parvuli domus ejus in testudineis alveis lavarentur .*] Non pueri solum in alveis , sed olim etiam viri lavabantur , illa veterum duritia & parcitate , cum balnea nondum luxuries invenisset aut invexisset . sed & alvei in balneis , qui Græcis ἐμβάσεις , & Latinis descensiones . sed & σκάφαι apud recentiores Græcos , unde σκαφολυσίαι & σκαφολυτήν . dicebantur & πλάδες vel πλίδες , ut nos alibi pluribus ostendimus . sed ad pueriles alveos redeamus , in quibus infantes excaudabantur . σκάφαι enim & σκαφιστήλαι Græcis dicebantur , sed & scaphisteria Latinis . Glossæ : σκαφιστήλαιον , scaphisterium . Aldelmo , capisterium nutricis , de laudibus virginum . ubi capisterium est pro scaphisterium vel scaphisterium . sic casteria pro scaphisteria , hoc est σκαφιστήλαι apud Plautum & Nonium . et si scaphisterium magis ibi positum esse videtur pro

alveo in quo infantilia linteamenta lavabantur , quam in quo ipsi pueri . Capisterium quoque legitur , apud Columellam in hac significatione , pro scaphisterium scilicet . sic κάρωνδον pro σκαφιστήλαιον notat Eustathius apud Menandrum :

Μάρωνδον εἶναζ ζῶντ' ἐδὲ κὴ σκίρδιζα .
sic Φαιρωτήζ pro σφαιρωτήζ . Hesy-chius : Φαιρωτήζ . σκίρτ . italegendum non κίρτ . alibi apud eundem : σφαιρωτήζ , ζῶντιζον σκίρδελίς , σκίρτ . κίρμιζα λάρκα . sic Φαιεἰζεν pro σφαιεἰζεν . idem : Φαιεἰδδδ , σφαιεἰζες . sed hæc alias .

CASAUBONUS .

² *Septima ejus diei hora convivii quod c .*] Oratio non est Latina . sed dubio procul scribendum , *Septima ejus die , hora convivii q .* loquitur de solennitate diei Iustitici , quo celebrata sunt infantis nominalia . septimo autem die suis liberis nomina plerique

hora convivio quod celebritati pueri deputabatur, quum ei fierent nomina septem aquilæ parvulæ de nido allatæ sunt, & quasi ad jocum circa cunas pueri constitutæ: nec hoc omen pater abnuvit, qui iussit aquilas ali, & diligenter curari. Accessit omen, quod quum pueri ejus familiæ ruffulis fasciis illigarentur, quod fortè lotæ atque udæ essent ruffulæ fasciolar, quas mater prægnans paraverat, + purpurea matris il-

ligatus

que imponebant Græci Latinique. Aristoteles Historiarum libro septimo: τὰ πλεῖστα βρέφη ἀναίρειται πρὸς τὸ ἐσθλαμένον διὸ καὶ τὸ ὀνόμαζεν τότε τίθειν. plura de hoc more notavimus alibi.

1 Quum ei fierent nomina.] Lego, nominalia. neque aliter Latinam fore orationem judico.

3 Quasi ad jocum circa cunas pueri constitutæ.] Ita fuit moris. Plautus: Patriciis pueris aut monedula, Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lussent.

SALMASIUS.

1 Quum ei fierent nomina.] Latinam hanc orationem esse negant clarissimi & eruditissimi viri. ego vel maxime Latinam esse aio. quid enim in illa non Latinum? at quod iidem nominalia reponunt, non sequor. nomina autem fieri pro imponi quis Latinum esse dubitet? nomen enim facere & nomina, est idem quod Græcis, ὀνόμαζεν τίθειν. Ovidius:

— nos fecimus aurea nomen.

nomina vero in numero multitudinis, dixit, quod nomen & prænomen & cognomen imponebatur simul in ipsis nominalibus, quæ & tria nomina dicebantur:

— tanquam habeas tria nomina. — licet etiam heic nomina pro nominalibus accipere, ut compita pro compitalibus apud Gratium. sed illud verius, quod prius posuimus.

2 Et quasi ad jocum circa cunas pueri constitutæ.] Nota heic jocum eo signi-

ficatu poni quo apud nos ieu, pro ludo scilicet vel lusu. unde & ieuas pro ludere dicimus. quod item apud Ovidium positum advertimus in arte amandi:

— species sunt mille jocorum.

ubi joci sunt ludi, ludi vel παιδια, ibi enim enumerat multas lusus species: nuces, ratos, tesseras, & similia genera ludicra.

CASAUBONUS.

4 Purpurea matris illigatus est fascia.] Color purpureus quoquomodo infanti admotus spem faciebat regni fortunæ: quia purpura erat ἡ βασιλική σύμβολον, & propria imperatorum, ut notum ex historia & Codice. quin etiam institutum postea est ab Imperatoribus Constantinopolitanis, ut Augustæ liberos non parerent nisi ἐν πορφύρεα: quem morem Nicetas Choniates aperit lib. v. & Luitprandus lib. 1. cap. 1. Inde est quod inter omnia imperii quibus scaturit libri, semper ferè invenies purpureum aliquid. vide in Diademate. Sic Aureliano, omen imperii faciunt crepundia purpurea. Apud Hieremiam prophetam Lamentationum capite quarto, οἱ πύλαι ἔδωκαν ἐπιγεκασθαι, non de regni infantibus dicitur, sed de iis qui in summis deliciis educantur. vetus tamen interpretes retulit, qui nutriebantur in croceis: quod notest referri ad exquisitiorem ciborum paratum: nam & à colore cibus commendatur, ut apud Aristophanem ἐν τῷ δούλειον, in Equitibus. f. ed

ligatus est fascia: unde illi joco nutricis etiam *Porphyrii* nomen inditum est. Hæc atque alia signa imperii futuri fuere. quæ qui volet nosse, *Ælium Cordum* legat, ² qui frivola ³ super hujusmodi omnibus cuncta persequitur. Adolescens igitur statim se ad militiam ⁶ contulit, atque Antoninis per *Lollium Serenum*, ⁴ & *Bæbium Metianum* & *Cejonium Posthuvianum* suos affines innotuit. Egit tribunus equites *Dalmatas*: egit & legionem *Quartanorum* & *Primanorum*: ⁵ *Bithynicos* exercitus eo tempore quo *Avidius* rebellabat, fideliter tenuit. Deinde per *Commodum* ad *Gallias* translatus, ⁶ in qua fufis *Frisiis Transrhenanis*, celebre

sed refellit Hebraica veritas. Sic in epigrammate Antipatri:

Ἡ κῆ ἐτ' ἐν βρεφῶν κοίμῳ δὲν
 Ἀνδρονίκοις,
 Πορφυρέων Παφίης vocis ἐπι
 κροῦδον.

Fuit etiam moris infantibus appendere *ἐκκρινὸν στήθερα*, ut narrat *Chrysostomus* homilia XIII. in priorem ad *Corinthios*: sed ejus rei præter ornatum alia causa fuit, quam lege apud sanctissimum illum virum.

SALMASIUS.

¹ Unde illi joco nutricis etiam *Porphyrii* nomen inditum est.] Non *Porphyrii*, sed *Porphyri* heic legunt *Palatinus* liber & excerpta *Spartiani*.

² Qui frivola super ejusmodi omnibus cuncta persequitur.] Lege cum eruditissimo viro & libris: qui frivola super ejusmodi omnibus cuncta persequitur.

GRUTERUS.

² Qui frivola super hujusmodi omnibus cuncta persequitur.] *Pall.* integex hominibus. mutilus, omnibus. quomodo & reponendum volebat optimus *Casaubonus*. interim deploro fatum bonorum auctorum, quibus per carnicæ epitomatores necesse est perire. quæ enim eis frivola videntur, forsitan aliquid habitari fuissent pon-

deris nobis aliis, quibus nulla scriptio longa rei non malæ, non inhonestæ.

⁴ Et *Bæbium Macianum*.] Sic ambo *Pall.* non *Metianum*, ut retro vulgati.

CASAUBONUS.

³ Super hujusmodi omnibus.] Scribendum, omnibus.

SALMASIUS.

⁵ *Bithynicos* exercitus eo tempore quo *Avidius* rebellabat fideliter tenuit.] *Vetus editio*, *Bithanicos*. forte *Britannicos*. nam infra *Britannicos* exercitus egisse *Albinum* jussu *Commodi* scribitur. utrum tamen verius, ex historia adfirmare non possumus.

⁶ In qua fufis *Frisiis transrhenanis*.] Nescio unde *Frisios* istos expiscati sint, qui primi hunc locum sic constituerunt. nusquam enim *Frisiorum* mentio in veteribus libris, qui magno consensu omnes hoc loco exhibent: in qua fufis fugientibus *transrhenanis*. ubi *Frisii* aut *Frisones*: nusquam illi quidem apud hunc *Spartianum*: nec possunt ex illa scripta lectione exculpi, ex qua legendum conjicimus: in qua fufis quibusdam gentibus *transrhenanis* celebre nomen suum & apud *Romanos* & apud *Barbaros* fecit. vel fufis fugatis gentibus *transrhenani*. alterutrum enim verum est & proxime vestigia veteris scripturæ. multa autem

¶ 3 & varia

lebre nomen suum & apud Romanos & apud Barbaros fecit. Quibus rebus accensus Commodus, Cæsarianum ei nomen obtulit, & dandi stipendii facultatem, & pallii coccini utendi. Quibus omnibus ille prudenter abstinuit, dicens, *Commodum querere qui aut cum eo perirent, aut quos cum causa ipse posset occidere.* Quæsturæ gratia illi facta est: qua concessa, ædilis non amplius quam decem diebus fuit, quod ad exercitum festinanter mitteretur. Deinde præturam egit sub Commodio famosissimam. Nam ejusdem ludis Commodus & in foro & in theatro pugnas exhibuisse perhibetur. cos. à Severo declaratus est eo tempore quo Albinum sibi cum Pescennio paraverat subrogare. Ad imperium venit natu jam grandior, & major Pescennio Nigro, ut Severus ipse in vita sua testatur. Sed victo Pescennio, quum & filiis suis imperium servare cuperet, & voluntatem senatus majorem circa Clodium Albinum videret, quod esset vir antiquæ familiæ, literas ad eum per quosdam summi honoris ac summæ affectionis misit, quibus hortabatur, ut quoniam occisus esset Pescennius Niger, ipse cum eo fideliter Remp. regeret. Quarum exemplum hoc esse Cordus ostendit.

& variæ gentes transrhenanæ. & tacet hoc loco Spartianus, quas fuderit ex illis Albinus, unde sibi tantum & tam celebre nomen comparavit, contentus dixisse, transrhenanas aliquot gentes fudisse.

GRUTERUS.

1 Et pallii coccini utendi.] Excerpta coccini, ab manu vero emendatrice, coccinei, quomodo & alii conjecerant.

2 Ad exercitum festinanter mitteretur.] Pal. festinò, non inepte.

3 Quo Albinum sibi cum Pescennio paraverat subrogare.] Melius Pal. quo illum sibi, &c.

5 Et voluntatem Senatus majorem circa Clodium, &c.] Malim, & regentem Se-

natus amorem circa Clodium, &c. quomodo Pal.

CASAUBONUS.

1 Et pallii coccini utendi.] Coccinei.

6 Clodium Albinum.] Clodium.

7 Per quosdam summi ordinis ac summa affectionis misit.] Herodianus aliter, μεστειπεμφορμω τῶν πισπιτων εἰσβοτων τῶ βασιλιγι γραμματα διακριμίζεν.

SALMASIUS.

4 Ad imperium venit natu jam grandior.] Pro istis habet princeps editio: Nam jam grandior & major Pescennio Nigro erat. sed in ejus gratiam nos minime sollicitandam putamus vulgaram lectionem.

1 Insc.

ostendit. Imperator Severus Augustus Claudio Albino
 Casari, fratri amantissimo, & desideratissimo salutem.
 Victo Pescennio, literas Romam dedimus, quas senatus tui
 amantissimus libenter accepit. Te quaeso, ut eo animo Remp.
 regas quo dilectus es frater animi mei, frater imperii. Bas-
 sianus & Geta te salutant. Julia nostra & te & sororem
 salutat. ¹ Infantulo tuo Pescennio Prineo munera digna
 suo loco tuoque mittemus. Tu velim exercitus Reip. ac no-
 bis retentes, mi unanimes, mi charissime, mi amantissime.
² Et has quidem literas missis stipatoribus fidelissimis
 dedit, ³ quibus praecepit ut epistolam publice darent,
 postea vero dicerent se velle pleraque occulte suggere-
 re quae ad res bellicas pertinerent, ⁴ & ad secreta castro-
 rum ⁵ atque ⁶ aulicam fidem: ubi vero in secretum ve-
 nissent, quasi mandata dicturi, quinque validissimi
 eum interimerent ⁷ gladiolis intra vestem latentibus.
 Nec illorum quidem fides defuit. Nam quum ad Al-
 binum venissent, & epistolam dedissent, qua lecta,
 quum

CASAUBONUS.

¹ Infantulo tuo Pescennio Prineo.] Re-
 gius, Prineo, ego satis miror infanti
 Clodii Albini haec nomina esse im-
 polita: & causam ejus rei quaero.
 Prineus autem quid sit nescio, neque
 Prineus. Perineus fuerit nomen Grae-
 cum, Περίνεος.

³ Quibus praecepit ut epistolam publice
 darent.] Herodianus, τῶν τῶν ἡγεμονῶν
 ἀδελφῶν δῶκεν ἑαυτῶν.

⁵ Atque aulicam fidem.] Lego sedem.
 alibi vocat stationem imperatoriam.

GRUTERUS.

¹ Infantulo tuo Pescennio Prineo.] Ex-
 hibet etiam Pal. illud Prineo, quod in
 codice Regio. haud tamen exputo
 quid sibi velit.

² Et hic quidem literas.] Praestat Pal.
 Et has quidem literas, &c.

⁶ Aulicam fidem.] Catio de eis
 quae spectant ad interiora Imperato-
 ris consilia, summa fide secreto custo-
 dienda. neque aliter Pal.

SALMASIUS.

¹ Infantulo tuo Pescennio Prineo.]
 Omnes libri: Pescennio Prineo. sed il-
 lud Prineus nomen Romanum nec ne
 sit, haud magis scimus quam qui
 maxime nescit. cum scierimus, tum
 indicare minime gravabimur & ex-
 plicare quid sit & unde sit.

² Et hic quidem literas.] Lege au-
 storibus libris: & has quidem literas
 missis stipatoribus fidelissimis dedit.

⁴ Et ad secreta castrorum atque aulicam
 fidem.] Nolim legi: aulicam sedem.
 nec sinam mihi persuaderi aulicam
 sedem recte dici stationem imperato-
 riam. aulicam vero fidem cur mutemus
 intelligit enim fidem quae aulae de-
 betur. secreta sunt aulae non minus
 quam castrorum, & in utrisque me-
 rito fides exigitur.

⁷ Gladiolis intra vestem latentibus.]
 Palatinus & editio: infra vestem. hoc
 erit, sub veste.

xx 4

1 Quum

quum dicerent quædam secretius suggerenda, & locum semotum ab omnibus arbitris postularent, & quum omnino neminem paterentur ad porticum longissimam cum Albino progredi, ea specie ne mandata proderentur; Albinus intellexit infidias. Denique indulgens suspitionibus, eos tormentis dedit. Qui diu primo pernegarunt, sed postea victi necessitate, confessi sunt ea quæ Severus iisdem præceperat. Tunc jam proditis rebus & apertis infidiis, ea quæ suspicabatur Albinus clara esse intelligens, exercitu ingenti collecto contra Severum atque ejus duces venit. Et primo quidem conflictu habito contra duces Severi, potior fuit: post autem Severus ipse quum id egisset apud fenatum ut hostis judicaretur Albinus contra eum profectus, acerrime fortissimeque pugnavit in Gallia non sine varietate fortunæ. Denique quum sollicitus augures consuleret, responsum illi est (ut dicit Marius Maximus) venturum quidem in potestatem ejus Albinum, sed non vivum nec mortuum: quod & factum est. Nam quum ultimum prælium commissum esset, innumeris suorum cæsis, plurimis fugatis, multis etiam deditis Albinus fugit: & ut multi dicunt, se ipse percussit: ut alii, à servo suo percussus, semivivus ad Severum deductus est. Unde confirmatum est augurium quod fuerat ante prædictum. Multi præterea dicunt,

CASAUBONUS.

1 Quam sollicitus augures consuleret.] Pannonios. vide in Severo, ubi pleaque omnia eorum quæ in hac vita.

SALMASIUS.

2 Nam quum ultimum prælium commissum esset.] Ultimo prælio commissum esset, iidem libri suggerunt. quod Latinum est & elegans. committere enim absolute est, prælium committere. Glossæ: committere, *συμμάχεσθαι*. Curtius in vita Alexandri:

jam admovebat rex, cum vates moventem cepit, ne committeret, aut certe differret. sic arietes inter se capitibus pugnantibus & coniscantes committere jurisconsulto dicuntur D. ad leg. Aquil. cum arietes vel boves commississent & alter alterum occidisset, Quintus Mucius distinxit, ut se quidem is percisset qui adgressus erat, cessaret actio. ita committere dicuntur poëtæ, oratores, musici & id genus artifices, quos Græci *ἀπομάχονται* dicunt. unde commisiones sunt *ἀπομάχεται*.

à militibus, ¹ cujus nece à Severo gratiam requirebant. Fuit Albino unus (ut aliqui dicunt) filius: Maximus dicit duos. quibus primum veniam dedit, postea vero eos cum matre percussit, & in profluentem abjici jussit. Caput ejus excisum pilo circumtulit, Romamque misit literis ad senatum datis, quibus insultabat quod Albinum tantopere dilexissent, ut ejus affines & fratrem præcipue ingenti honore cumularent. Jacuisse ante prætorium Severi Albini corpus per dies plurimos dicitur usque ad foetorem, ² laniatumque à canibus in profluentem abjectum esse. De moribus ejus ¹⁰ varia dicuntur. Et Severus quidem ipse hæc de eodem loquitur, ut eum dicat turpem, malitiosum, improbum, inhonestum, cupidum, luxuriosum. sed hæc belli tempore vel post bellum, ³ quando ei jam velut de hoste credi non poterat: quum & ipse ad eum quasi ad amicissimum frequentes miserit literas, & multi de Albino bene senserint: & Severus ipse Cæsarem suum eundem appellari voluerit: & quum de successore cogitaret, hunc primum habuerit ante oculos. Extant præterea Marci epistolæ de hoc eodem, quæ testimonium & virtutum ejus ferant & morum: quarum unam inserere ad præfectos datam super ejus nomine ⁴ absurdum non fuit. *M. Aurelius Antoninus præfectis suis salutem. Albino ex familia Cejoniorum, Afro quidem homini, sed non multa ex Afris habenti, Plautilli genero duas cohortes alares regendas dedi. Est homo exercitatus, vita tristis, gravis moribus. puto eum rebus castrensibus profu-*

C A S A U B O N U S.

¹ Cujus nece à Severo gratiam requirebant.] Scribe, qui ejus nec.
⁴ Absurdum non fuit.] Melius fuerit.

S A L M A S I U S.

¹ Cujus nece à Severo gratiam requirebant.] Omnino scribendum: multi præterea dicunt à militibus, qui ejus nece

à Severo gratiam requirebant.

³ Quando ei jam velut de hoste credi non poterat.] Ut nec ei credere profiteretur Dio, qui in hac parte fidem Severi elevat.

G R U T E R U S.

² Laniatumque à canibus in profluentem abjectum esse.] Pal. abjectum est, æque bene.

CASAVBONVS

¹ *Huic salarium duplex decrevi, vestem militarem simplicem, sed loci sui stipendium quadruplum.*] Voces annona, salarium & stipendium, etsi separantur saepe à scriptoribus, ut quæ proprias significaciones habeant, inter se diversas; saepe tamen confunduntur. sic hoc loco *salarium* & *stipendium* non differunt. nam *salarium duplex* intelligit Marcus, quod merebat Albinus prius quam in altiorem gradum promoveretur, & quod promotio debebatur pro ratione muneris quod illi imponebatur. qui mutant militiam, salarium quoque mutant, siue majore siue minore, pro statione in qua collocantur. Marcus Albino utrumque pendii iussit: atque hoc duplex est salarium. At *sui loci stipendium quadruplum* est quadruplum illius stipendii siue salarii, quod vulgo omnibus exhiberi solitum, qui locum illum obtinerent, in quem vocatus erat Albinus. Ordinarium illud fuit, ut cuique militantium salaria sui ordinis decernerentur, ut loquitur Vopiscus: illud honoris causa fieri solitum, ut viris fortibus sui loci stipendium multiplicaretur. Sic alibi leges in his libris tribuno omnia præstari quasi duci. Hinc appellati duplares, qui stipendium siue salarium duplum acciperent.

SALMASIUS.

¹ *Huic salarium duplex decrevi, vestem militarem simplicem, sed loci sui stipendium quadruplum.*] Mitifice hæc exponunt eruditi viri. nam ut probent salarium & stipendium idem esse, nec tanquam diversa heic à Spartiano poni, salarium duplex intelligunt, quod merebat Albinus priusquam in altiorem gradum promoveretur. at *stipendium sui loci quadruplum* esse quadruplum illius stipendii siue salarii quod vulgo omnibus exhiberi solitum, qui locum illum obtinebant, in quem tunc erat promotus Albinus, hæc

prorsus sunt *ἀσπίδα*, nec ullo modo coherent. ut salarium duplex, & stipendium quadruplum dicatur accepisse Albinus, & idem sit nihilominus stipendium & salarium. hoc non possum concoquere. milites dicebantur accipere loci sui stipendium vel salarium, cum nihil plus in stipendium salariumve acciperent, quam quod talis loci militibus dari solitum esset. hoc erat simplex stipendium, at quadruplum vel duplum stipendium tunc illis dari dicebatur, cum duplo vel quadruplo plus acciperent, quam milites ejus loci solerent accipere. non igitur recta illa loquutio: *sed loci sui stipendium quadruplum*. sola interpunctio male posita totum hanc locum turbavit, & viros eruditos frustra vexavit. distingue sic: *huic salarium duplex decrevi, vestem militarem simplicem sed loci sui, stipendium quadruplum*. distinguit stipendium à salario Capitolinus hoc loco. quod item alii fecere. scio tamen plerumque non discerni. aperte etiam separatur in epistola Valeriani ad Marcianum quæ apud Flavium Vopiscum legitur in vita Probi. nam postquam stipendium, quod in auro & argento dabatur, memoravit, & vestem, sequitur de salario: *in salario, inquit, divinis, bubule pondo octo, porcine pondo sex, &c.* salario enim continebatur, ut ibi videre est, caro bubula & porcina, vinum, oleum, olera, ligna, sal, quod salario nomen dedit. Glossæ: *salarium, ἀλατῶν, ὀψώνιον*. cellarium salarii dicit Lampridius in Heliogabalo ex nostra restitutione: *mitterat parvas pro cellario salarii annua causa cum vini & scorpiis, &c.* cellarium salarii, vocat cellarienses illas species quæ in salarium dabantur militibus. quod autem Antoninus in hac epistola scribit, simplicem se vestem Albino decrevisse, sed loci sui: ostendit vestem non duplicasse, ut salarium, nec quadruplicasse ut stipendium, sed simplicem tantum.

salarium duplex decrevi, vestem militarem simplicem, sed loci sui stipendium quadruplum. Hunc vos adhortamini ut se reip. ostentet, habiturus premium quod merebitur. Est & alia epistola qua idem M. Avidii Cassii temporibus de hoc eodem scripsit, cujus exemplum hoc est. *Laudanda est Albini constantia, qui graviter deficientes exercitus tenuit, quum ad Avidium Cassium confugerent. & nisi hic fuisset, omnes defecissent. Habemus igitur virum dignum consulatu, quem sufficiam in locum Cassii Papirii, qui mihi exanimis prope jam nuntiatus est. Quod interim a te publicari nolo, ne aut ad ipsum Papirium, aut ad ejus affectus perveniat: nosque videamur in locum viventis cos. subrogasse.* Istæ igitur epistolæ testantur, **II** Albinum virum utilem fuisse. Indicat & illud præcipue quod ad eas civitates instaurandas quas Niger attriverat, pecuniam misit, quo facilius sibi earum accolæ conciliaret. Gulosum eum Cordus qui talia persequitur in suis voluminibus, fuisse dicit: & ita quidem, ut pomorum tantum hauserit quantum ratio humana non patitur. Nam & ³ quingentas ficus passarias, quas Græci callistruthias vocant, jejunum comedisse dicit, & cen-

rum decrevisse, & eam quæ debebatur militibus ejus loci in quo tunc militabat Albinus. cum igitur illi duplicasset salarium, & stipendium quadruplum decrevisset, vestem tantum simplicem dari jussit, & qualis debebatur illius ordinis militi quem tunc obtinebat Albinus. contra Valerianus Probo tribuno cum duplex illi salarium faceret, triplicem vestem decrevit. Valeriani epistola apud Vopiscum in Probo: *vestem tibi triplicem dari jussi, salarium duplex feci, &c. ad quem locum nos plura.*

¹ *Qui graviter deficientes exercitus.] Exercitus Bithynicos. supra: Bithynici exercitus eo tempore quo Avidius Cassius rebellabat, fideliter tenuit. ibi enim Bithynicos rectius legas quam Britanni-*

² *Ut pomorum tantum hauserit.] Palatinus auferit, pro auferit. aurius enim scribentur librarii veteres absque aspiratione. haurire autem poma pro comedere, ut haurire ostrea Aufonio. haurire sua bona pro comedere Martiali:*

Hausisset que suas luxuriosus opes.
sic pepones haurire apud Plinium lib. XIX. cap. V. *vivunt hausti in stomacho in posterum diem, nec perfici queunt, in cibis non insalubres, tamen plurimum natant.*

CASAVBONVS.

³ *Quingentas ficus passarias, quas Græci callistruthias vocant.] Etiam veteres Latini callistruthias appellabant, non passarias. de his Plinius libro XV. & Athenæus in tertio.*

I Con-

& ¹centum persica Campana, ²& melones Hostienses decem, & uvarum Lavicanarum pondo viginti, & ficculas centum, ³& ostrea quadringenta. Vini sane parcum fuisse dicit, quod Severus negat, qui eum assere ebrium etiam in bello fuisse. ⁴Cum suis etiam nunquam cœnavit, vel propter vinolentiam, (ut dicit Severus) vel propter morum acrimoniam. Uxori odiosissimus fuit, servis injustus, atrox circa militem. Nam sæpe & ⁵ordinarios centuriones, ubi causæ qualitas non postulabat, in crucem sustulit. Verberavit certe virgis sæpissime: neque unquam delictis pepercit. In vestitu nitidissimus fuit, in convivio sordidissimus, & soli studens copiæ: mulierarius inter primos amatores, averfæ Veneris semper ignarus, & talium persecutor: agricolandi peritissimus, ita ut etiam Georgica scripserit. Milesias nonnulli ejusdem esse dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamvis mediocriter scriptæ sint. A senatu tantum amatus est quantum nemo prin-

¹ Centum Persica Campana.] Quæ magnitudine alibi nata superarent.

² Et melones Hostienses decem.] Cucumeris genus ætate Plinii in Campania primo natum, postea latius propagatum, & diligenter cultum. melopepones initio dicti, & Græcis quoque *μηλοπιπιδες*. postea contracta voce *melones*, ut hic & apud Palladium. Nihil melones isti ad hodiernos: quos omnis vetustas ignoravit. Etsi fuisse & veterum melones à cupediariis expetitos, ex hoc loco & alio in Gallieni vita possis colligere. meminit & Vopiscus in Carino.

⁵ Ordinos centuriones.] Festus, Sunt quidem qui manipularium eum qui infimi ordinis sit, appellatum credant ordinarium. Vopiscus in Bonoso: Militavit primum inter ordinarios, deinde inter equites. horum centuriones, dicti centuriones ordinarii. Extraordinariorum equitum meminit Spartianus in Caracalla.

SALMASIUS.

³ Et ostrea quadringenta.] Excerpta Spartiani: ostrea quadringenta. sed hic numerus nimis parvus si consideretur reliquarum rerum copia quas hie gulosus strenue vorabat.

⁴ Cum suis etiam nunquam cœnavit.] Cum quibus igitur cœnavat hic Albinus, si cum suis non cœnavet? an solus semper cœnavit? vereor ne convenientior sit lectio quam repperi in veteri libro: cum suis etiam nunquam cœnavit. & hanc magis firmat ratio subdita: vel propter vinolentiam vel propter morum acrimoniam. indicant enim hæc verba ita morosum ac difficilem fuisse Albinum ut inde suis esset odiosus, nec illi bene cum suis conveniret. idem vitium narrat Spartianus: avidus cibi, vini etiam appetens, suis odiosus, & præter milites prætorianos omnibus castris exosus.

principum, in odium speciatim Severi, quem vehementer ob crudelitatem oderant senatores. Denique victo eo plurimi senatores à Severo interfecti sunt, qui ejus partium vel vere fuerant vel esse videbantur. Denique quum apud Lugdunum eundem interfecisset, statim literas inquiri jussit, ita ut inveniret vel ad quos ipse scripisset, vel qui ad eum rescripissent, omnesque illos quorum epistolas reperit, hostes judicari à senatu fecit: nec his pepercit, sed & ipsos interemit, & bona eorum proscripsit, atque in ærarium publicum retulit. Extat epistola Severi, quæ ostendit animum suum, missa ad senatum, cujus hoc exemplum est. *Nihil mihi gratius potest evenire p. c. quam ut vestrum judicium Albinus haberet potius quam Severus. Ego frumenta Reipub. detuli, ego multa bella pro Republica gessi, ego populo Romano tantum olei detuli quantum rerum natura vix habuit. Ego interfecto Pescennio Nigro vos à malis tyrannicis liberavi. Magnam sane mihi reddidistis vicem, magnam gratiam. Unum ex Afris, & quidem Adrumetinis, sin-*

gen-

GRUTERUS.

1 In odium speciatim Severi.] Unde sæpe accidit, ut quemlibet sibi malint homines imperare, etiam indignissimum, quam eum à quo laxi sunt. Consulat. Justinus lib. xxxv. c. 2. m. libro xxxviii. cap. 1. f. item Tacitus lib. 11. Histor. cap. 76. Et posse ab exercitu principem fieri, sibi ipse Vitellius documento est; nullis stipendiis, nullâ militari famâ, Galbæ odio promotus; ubi de hac re plura. videatur & Capitolini Opilii capite 2. f.

4 Nihil mihi gravius potest evenire, &c.] Vulgati, gratius: sed nostrum tueretur se fide Palatini codicis, & Puteani, requiritque sententia.

SALMASIUS.

2 Statim literas inquiri jussit.] Requiri jussit, liber Palatinus.

CASAUBONUS.

3 Extat epistola Severi, quæ ostendit

animum suum.] Scribendum, quæ nisi suum dixit pro ipsius.

4 Nihil mihi gratius potest evenire.] ΕΙΠΩΝΤΟΣ hoc dicit, aut scribendum, N. mihi ingratus p. e. & poterat malim quam potest. In altero Puteani cod. gravius scriptum, non gratius.

5 Unum ex Afris, & quidem Adrumetinis.] Mirum est ita contemptim de Afris locutum Severum, hominem Afrum, & sui nequaquam contemptentem. Fortasse non ipsius hæc epistola est, verum Marii Maximi, aut alius cujusdam, qui pro eo jure quod sibi historiarum conditores usurpant, sub nomine Severi istam epistolam composuit. etsi temere hoc non credam: spirat enim tota hæc scriptio genuinum aliquid & Severo non indignum. Hadrumetum vero oppidum ea tempestate nec magnæ nec nimium bonæ famæ fuisse hinc colligas. Puto Severum cum hæc scriberet,

ret,

gentem quod de Cejoniorum stemmate sanguinem ducere usque adeo extulistis ut eum principem habere velitis, me principe, salvis liberis meis. Desuitne quaso tanto senatum quem amare deberetis, qui vos amaret? Hujus fratrem honoribus extulistis; ab hoc consulatus, ab hoc praturus, ab hoc speratis cujusvis magistratus insignia. Non eam gratiam mihi redditis quam majores vestri contra Pisonianam factionem, quam item pro Trajano, quam nuper contra Avidium Cassum praestiterunt: fictum illum & ad omnia mendaciorum genera paratum, qui nobilitatem quoque mentitus est, mihi praeponistis. Quinetiam audiendus in senatu fuit Statilius Corfuleus, qui honores Albino & ejus fratri decernendos ducebat: cui hoc superfuit ut de me decerneret homo nobilis & triumphum.

Major

ret, alluisse ad nominis Hadrumeri veriloquium. norat enim, lingua Poenorum parum honorificum & insuper infautum esse id nomen, quasi dicas ἑπταυλις Πλαστῶν, vel Acherontis ostium. Lege Josephi Scaligeri Notas in Berosi & aliorum veterum fragmenta. Tertullianus De pallio: Sic & in proximo soror civitas vestiebat, & scubi alibi in Africa Tyros. postremis verbis Hadrumerum designat, antiquam Tyriorum coloniam, non minus quam Carthaginem, aut Uricam: sed Tertullianus non fecit tanti, ut expressius eam indicaret.

SALMASIUS.

5 Unum ex Afris & quidem Adrumetinis.] Mirum videtur doctis viris Severum ita contemptim loqui de Afris hominem Afrum: ac propterea censent hanc orationem non esse Severi sed Marii Maximi. quod vix inducor ut censeam. Severi enim est nec adeo contemnit heic Afros Severus ipse Afer: sed dolet hominem Afrum sibi praeferi eo nomine quod de Cejoniorum stemmate ortum se fingeret. Hoc igitur Severum male habebat quod unum ex Afris & quidem Adrumetinis, illo, ut videtur, tempore

inter Afros non multum laudatis adeo extulisset senatus, ut & imperatorem habere veller: cum nihil haberet Albinus quare sibi merito praferretur, nisi forte ejus familiae imagines, quam ementiebatur. erant enim Afer, & quidem Adrumetinus. Ceteris igitur paribus moleste graviterque se ferre dicit Afrum Albinum sibi Afrum praepositum.

1 Ut enim principem habere velitis.] Velletis.

GRUTERUS.

2 Audiendus in Senatu fuit Statilius Corfuleus.] Sic quoque Palatinus, ut vulgati.

CASAVBONVS.

3 Statilius Corfuleus.] Membrans, Corfuleus. quomodo & alibi, nisi fallor, hoc cognomen memini scriptum.

SALMASIUS.

4 Ut de me ille decerneret homo nobilis ad triumphum.] Scio quomodo haec exponant viri doctissimi. ut homo nobilis ad triumphum, dicatur, qui ita sit nobilis, ut merito inter triumphales censeari debeat. sed illi interpretationi non libenter accedo, & locum leviter corruptum existimo. sic igitur olim

Major fuit dolor quod illum pro literato laudandum plerique duxistis, quum ille naniis quibusdam anilibus occupatus inter Milesias Punicas Apuleji sui, & ludicra literaria consensesceret. Hinc apparet quanta severitate factionem vel Pescennianam vel Clodianam vindicaverit. Quæ quidem omnia in vita ejus posita sunt: quæ qui diligentius scire velit, legat Marium Maximum, de Latinis scriptoribus; de Græcis, Herodianum, qui ad fidem pleraque dixerunt. Fuit statura 13 procerus, capillo renodi & crispo, fronte lata, & candore mirabili: & ut plerique putant, ex eo nomen accepit: voce muliebri & prope ad eunuchorum sonum, motu facili, iracundia gravi, furore tristissimo: in luxuria varius; nam sæpe appetens vini, frequenter abstinens. Armorum strenuus prorsus, ut non male sui temporis Catilina diceretur. Non ab re esse credimus, causas ostendere quibus amorem senatus Clodius Albinus meruit. Quum Britannicos exercitus regeret jussu Commodi, atque illum interemptum adhuc falso comperisset, quum sibi ab ipso Commodo Cæsarianum nomen esset delatum, processit ad milites, & hac

CON-

olim vel puer admodum emendatam: cui hoc superfuit, ut de me ille decerneret homo nobilis ac triumphum. hoc, inquit, illi homini nobili (per irrisionem hæc dicit) senatui tantopere grato gratiosoque superfuit, ut & de me triumphum decerneret. quod mihi postea comprobavit optimus Palatinus, qui nulla littera minus sic habuit, nisi quod ille non haberet. ita igitur ex illo libro legendum: cui hoc superfuit, ut de me decerneret homo nobilis & triumphum. Judicio acuti lectoris ita confido ut multis probare veritatem hujus lectionis supersedeam.

CASAUBONUS.

5 Homo nobilis ad triumphum.] Eipoc & ve nuste. homo nobilis ad triumphum.

phum. hoc est, ea nobilitate ut vel inter triumphales propterea mereatur censei. aut, cui ad summum decus nihil desit, nisi ut brevi triumphus illi decernatur. Sic in Caracallo, libri ad doctrinam, παιδαγωγος, vel αὐτοδιδασκάλος.

1 Inter Milesias Punicas Apuleji sui.] Abest à regio vox Punicas. non recte. nam ita Apuleji librum vocat Severus per contemptum.

2 Armorum strenuus, ut n.] Malim ita distinguere: Armorum strenuus: prorsus ut non m.

GRUTERUS.

2 Armorum strenuus prorsus, ut non, &c.] Uterque Palat. Armorum sciens prorsus, &c.

1 Nisi

concione usus est: *Si senatus P. R. suum illud vetus haberet imperium, nec in unius potestate res tanta consisteret, non ad Vitellios, neque ad Neronem, neque ad Domitianos publica fata venissent: in imperio consulari nostra illa gentes Cejoniorum, Albinorum, Posthumiorum: de quibus patres vestri, qui & ipsi ab avibus suis audierant, multa dixerunt: & certe Africam Romano imperio senatus adjunxit: Galliam senatus subegit, & Hispanias: orientibus populis senatus dedit leges. Parthos tentavit senatus & subegisset, nisi tam avarum principem Romano exercitui fortuna Reipublica tunc dedisset. Britannias Caesar subegit, certe senator, nondum tamen dictator. Hic ipse Commodus quanto melior fuisset, si timuisset senatum: Et usque ad Neronem quidem senatus auctoritas valuit, qui sordidum & impurum principem damnare non timuit, quum sententia in eum dicta sunt qui vita necisque potestatem atque imperium tunc tenebat. Quare, commilitones, ego Casareum nomen quod mihi Commodus detulit, nolo: dii faxint ut ne alii quidem velint. Senatus imperet, provincias dividat: senatus nos consules faciat, & quid dico senatus? vos ipsi & patres vestri: eritis enim ipsi*

14. *senatores. Hæc concio vivo adhuc Commodum, Romanam delata est: quæ Commodum in Albinum exasperavit, statimque successorem misit Junium Severum, unum ex contubernaliis suis. Senatui autem placuit ut miris acclamationibus absentem eum ornaret, & vivo Commodum & deinceps interempto: ita ut*

1 Nisi tam avarum principem Romano exercitui fortuna Reipublica tunc dedisset.] Palatini ambo tunc dixisset, neque displicet.

3 Ego Casareum nomen.] Sic à prima manu Palatinus, Casaveanum à secunda.

CASAVBONVS.

2 Tam avarum principem.] Dignum observatu, quod Crassum qui in expeditione Parthica periit, principem

appellat Albinus: cum ne senatus quidem princeps fuerit, nedum Reip. qui tempore Crassi nullus dum fuit, sed imperatorem, hoc est spatio voluit dicere Albinus.

4 Casareum nomen.] Regius, Casaveanum.

5 Et vivo Commodum, & deinceps interempto.] Non est simile veri senatum vivo Commodum ausum Albino palam favere, ut & acclamationibus cum

nonnulli etiam Pertinaci auctores fuerint ut eum sibi socium adscisceret, ¹ apud Julianum de occidendo Pertinace ipsius plurimum auctoritas valuerit. Ut autem hoc verum intelligatur, epistolam Commodi ad praefectos praetorii suos datam inserui, qua de occidendo Albino significavit suam mentem. ² *Aurelius Commodus Severus praefectis salutem. Audisse vos credo primum fictum esse quod ego meorum consilio interfectus essem: deinde concionem Clodii Albini apud milites meos habitam, qui se multum senatui commendat, idque, quantum videmus, non frustra. Nam qui principem unum in Republica negat esse debere, quique aasserit à senatu oportere totam Rempublicam regi, is per senatum sibi petit imperium. Cavete igitur diligentissime: jam enim hominem scitis ³ vobis militibus populoque vitandum. ⁴ Has literas quum Pertinax invenisset, in Albini odium publicavit. Quare Albinus occidendi Pertinacis Juliano auctor fuit.*

eum ornaret. Quare auctoris verba in hanc potius sententiam interpretare, ut dicat, orationem Albini placuisse senatui, & vivo Commodo: sed adclamaciones, eo demum interempto, factas.

¹ Apud Julianum.] Scrib. & apud Jul.

² Aurelius Commodus Severus.] Unde hoc Severi cognomen? nam inter plurima, quae assumpsit Commodus, quaeque in nummis & lapidibus extant hodieque, istud invenies nusquam. Fortean scribendum, A. C. suis praet.

praefectis salutem. praecedentia verba suadent: epistolam Commodi ad praefectos praetorii suos datam inserui. Vocem quidem suis firmat inscriptio similis posita non multo ante, quae haec est: M. Aurelius Antoninus praefectis suis salutem.

³ Vobis militibus populoque vitandum.] Regius; vobis inutilem, populoque vit.

GRVTERVS.

⁴ Has literas cum Pertinax invenisset, in Albini odium publicavit.] Palatinus uterque, odium publicasse tu id. emendatumque in sec. publicare studuit.

yy AELII